

چکیده فارسی

مقدمه: امروزه پژوهشها به عنوان یک ضرورت برای توسعه کشورها محسوب می‌شوند. بر این اساس سالانه هزینه‌های سنگینی در سراسر دنیا برای انجام پژوهشها اختصاص می‌یابد تا از نتایج آنها در حل مشکلات اجتماعی، اقتصادی، سلامت و سیاست استفاده شود. یکی از مهمترین عوامل اصلی مرگ و میر در کشور ما بیماریهای غیرواگیر است درحالی‌که بسیاری از آنها قابل پیشگیری هستند. بنابراین انتظار می‌رود که یافته‌های پژوهشی کشور بتوانند در کنترل و پیشگیری از بیماریهای غیرواگیر اثرگذار باشند. در پژوهش حاضر، تلاش شده است تا مدلی برای ارتقاء تاثیر پژوهشهای پیشگیری حوزه بیماریهای غیرواگیر کشور ارائه شود.

روش پژوهش: روش پژوهش حاضر ترکیبی بوده و در طی چهار مرحله و با استفاده از طرح اکتشافی متوالی انجام پذیرفته‌است. مرحله اول کیفی با استفاده از مرور دامنه‌ای، مقالات مرتبط در چهار پایگاه اطلاعاتی شامل پایمد، اسکوپوس، ام بیس، وب آو ساینس و منابع خاکستری جستجو، بررسی شده و تحلیل محتوا شد. یافته‌های مرور دامنه‌ای مرحله اول برای طراحی و تدوین راهنمای مصاحبه نیمه ساختاریافته مورد استفاده قرار گرفت. در مرحله دوم فاز کیفی، با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله‌برفی و به کمک فرم راهنمای مصاحبه نسبت به گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه با مدیران و سیاستگذاران پژوهشهای سلامت و همچنین متخصصان حوزه بیماریهای غیرواگیر اقدام گردید. برای تحلیل داده‌های کیفی مصاحبه از روش تحلیل چارچوبی و کدگذاری باز استفاده شد. در مرحله سوم به منظور اصلاح کدگذاری اولیه و دریافت نظر خبرگان، با استفاده از فرم نظرسنجی، هم‌اندیشی محدود خبرگان انجام شد. در مرحله چهارم، مقوله‌های مستخرج از فاز کیفی، با استفاده از پرسشنامه مورد سنجش اعتبار قرار گرفتند. در نهایت نتایج اعتبارسنجی مقوله‌ها با استفاده از آمار توصیفی مورد تحلیل قرار گرفته و گزارش شدند.

یافته‌ها: جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی منجر به شناسایی ۴۷ مدل و ۱۰ مطالعه مروری در رابطه با مدل‌های تاثیر پژوهش شد که با اهداف ارزیابی تاثیر و ارتقاء آن توسعه داده شده بودند. تحلیل ۲۶ مصاحبه انجام شده در فاز دوم مطالعه منجر به شناسایی ۱۱ مقوله اصلی و ۴۱ مقوله فرعی شد که پس از هم‌اندیشی با خبرگان در نهایت، ۹ مقوله اصلی و ۲۲ مقوله فرعی به عنوان موانع و عوامل اثرگذار در ارتقاء تاثیر پژوهشهای پیشگیری کشور شامل: چالشهای مربوط به پژوهشگران، چالشهای مربوط به پژوهشها، چالشهای مربوط به سیاستگذاران نظام سلامت، چالشهای مربوط به مداخلات دانشی (فرایندها)، چالشهای مربوط به تولید نظام سلامت، نیازسنجی جامع و تعیین الویتهای پژوهشی، تولید پژوهش، مدیریت بهینه منابع، تقویت مداخلات دانشی انتخاب شدند. سنجش کمی اعتبار مقوله‌ها طی دو دور دلفی انجام شد و تمامی مقوله‌ها به غیر از مقوله "وجود تعارض منافع شخصی یا تخصصی" با درصدهای مختلف مورد تائید متخصصان قرار گرفت.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های پژوهش، بر هم کنش مولفه‌های متعددی در ایجاد و ارتقاء اثر پژوهش نقش دارند. مدل پیشنهادی مطالعه حاضر نشان می‌دهد فرایند ارتقاء اثر پژوهش یک فرایند غیرخطی است که تولید پژوهش نظام سلامت در رأس تمامی عوامل قرار داشته و نقش حیاتی در جهت‌دهی به روند انجام فعالیت‌های پژوهشی در راستای نیازهای جامعه و ذینفعان و بکارگیری شواهد حاصله از آنها دارد.

کلیدواژه‌ها: تاثیر پژوهش؛ پژوهش‌های پیشگیری؛ بیماری‌های غیرواگیر؛ ایران